

บทความวิชาการเรื่อง

เหยื่อ : ศึกษากรณีการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์

พ.ต.ท.อนุชิต ยีโหว๊ะ

Pol.Lt.Col.Anuchit Yeewoh

ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค ๘

Provincial Police Training Center, Region ๘

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้อ่านทราบถึงภัยอาชญากรรมทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้หลอกเหยื่อ หรือผู้เสียหาย ซึ่งอาชญากรรมทางไซเบอร์เป็นปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติที่สำคัญในระดับสากล เป็นปัญหาร่วมสมัยของประเทศไทย และในระดับโลกด้วย เพราะอาชญากรรมทางไซเบอร์คือ ความไร้ซึ่งพรมแดน อาชญากร และเหยื่อ อาจจะอยู่ที่ไหนก็ได้ เพียงให้มีเครื่องมือที่ใช้ในการกระทำความผิดและอินเทอร์เน็ต เมื่อเกิดการกระทำผิดขึ้นมาแล้วไม่ได้ส่งผลแก่เหยื่อคนเดียวแต่ส่งผลกระทบต่อครอบครัวรวมถึงสังคมด้วย เพราะเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในครอบครัว และผลประโยชน์ ที่กระทบถึงวิถีผู้คนและสังคมหลายระดับ เพื่อให้ผู้อ่านทราบถึงการตกเป็นเหยื่อในทางอาญาวิทยาว่าการตกเป็นเหยื่อนั้นเกิดด้วยสาเหตุใด และมีวิธีการป้องกันอย่างไร

บทนำ

อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม และมีวิวัฒนาการไปตามยุคตามสมัย ไม่ว่าจะเป็นสังคมชนบท สังคมเมือง อาชญากรรมสามารถเกิดขึ้นได้ทุกแห่งหน ลักษณะของอาชญากรรมจะแตกต่างกันไปตามบริบทและวัฒนธรรมของสังคมนั้น ซึ่งอาชญากรรมที่เกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวัน ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน อีกทั้งส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของเหยื่อ หรือผู้เสียหายและสังคม ทำให้ผู้คนเกิดความหวาดกลัว มีผลกระทบต่อกรดำเนินชีวิตทำให้บุคคลไม่เข้าร่วมกิจกรรมของสังคม ยอมสละโอกาสในการหาความสุข การติดต่อสัมพันธ์กัน และความไว้วางใจกันมีน้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน อาชญากรรมได้มีการพัฒนาควบคู่ไปกับความเจริญของสังคมและเทคโนโลยี และผลของการกระทำ ของบุคคลในสังคมนั้นเอง สังคมยังมีความเจริญมากเท่าใด อาชญากรรมก็จะเจริญเติบโตมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

อาชญากรรมเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็จะสร้างความเสียหายต่อชีวิต และทรัพย์สิน รวมไปถึงความเสียหายต่อเศรษฐกิจ สังคม ประเทศชาติ หากสังคมใดมีอาชญากรรมเกิดมากขึ้น สังคมนั้นก็จะไม่มี

ความปลอดภัย และขาดความเชื่อมั่นในการดำเนินเศรษฐกิจส่งผลถึงการใช้ชีวิตของประชาชน ส่งผลถึงภาพรวมของประเทศชาติ อาชญากรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศเกิดจากกฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็นความผิดและมีบทลงโทษ และไม่ว่าอาชญากรรมจะเกิดขึ้นในที่ใด ผู้ที่ได้รับผลโดยตรงก็คือเหยื่อหรือผู้เสียหาย อาจจะเป็นคนเดียว หรือหลายคนก็ได้ ความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับไม่ว่าชีวิต ร่างกายหรือจิตใจรวมถึงทรัพย์สิน และเพื่อให้สังคมมีความสุข หลายประเทศทั่วโลกจึงมีการดำเนินการปราบปรามอาชญากรรม โดยนำเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อป้องกันอาชญากรรม แต่ก็ยังมีอาชญากรรมเกิดขึ้นตลอดเวลา เนื่องมาจากหลายสาเหตุ เช่น ความไม่เป็นธรรม ครอบครัวยุติธรรม เทคโนโลยีสื่อสาร ยาเสพติด ความยากจน ความกดดันต่าง ๆ ที่เข้ามาในชีวิต ประชากรมีจำนวนมาก ปัญหาอาชญากรรมไม่ได้เป็นเรื่องของชาติใดชาติหนึ่ง แต่อาจจะโยงไปหลายชาติที่เกี่ยวข้องกัน กลายเป็นปัญหาระดับสากล หนึ่งในนั้นก็คืออาชญากรรมทางโลกไซเบอร์

อาชญากรรมทางโลกไซเบอร์เป็นอาชญากรรมที่ละเอียดซับซ้อน จัดเป็นวิทยาการที่ก้าวหน้า ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้หลอกมนุษย์ด้วยกัน เพื่อหวังในทรัพย์สิน โดยมีวิธีการที่แยบยลส่วนมากคือการคลิกคลิก ที่มาในรูปแบบ SMS หรือข้อความชวนเชื่อผ่านกลุ่ม ไลน์ เฟซบุ๊ก ต่างๆ เช่น แจกเงิน โพรโมชันลดสินค้า การกู้เงินดอกเบี้ยต่ำ เป็นต้น โดยลิงค์ที่ติดมาด้วย เมื่อคลิกคลิกตามที่มิจฉาชีพได้สร้างไว้ มิจฉาชีพก็จะมีกลวิธีหลอกล่อ พุดคุย เพื่อให้เหยื่อหลงเชื่อ โดยจะสร้างสถานการณ์ตามกระแสช่วงนั้น ๆ เช่น ช่วงใกล้เสียภาษี ก็จะมาในรูปแบบของสรรพากร เพื่อหลอกให้โหลดเพื่อคุยต่อ แล้วจะมีการส่งลิงค์แอปพลิเคชันมาให้โหลด เพื่อเหยื่อจะได้กรอกข้อมูลส่วนตัวลงไป เมื่อมีการให้ข้อมูลต่าง ๆ แล้ว ขั้นตอนถัดไปที่สำคัญ คือ หลอกให้เหยื่อกดอนุญาตการเข้าถึงโทรศัพท์ เมื่อเหยื่อหลงเชื่อมิจฉาชีพก็จะมีกลวิธีเข้าสู่แอปพลิเคชันต่าง ๆ ของเราได้ เช่น แอปธนาคาร ยิงรหัส และข้อมูลที่เหยื่อให้ไปตรงกับพินธนาคารยิ่งง่าย จากนั้นมิจฉาชีพก็จะเข้าแอปพลิเคชัน เพื่อทำรายการโอนเงินออกไป ในขั้นตอนนี้เมื่อทำรายการเสร็จ จะมีการทำลายหลักฐานต่าง ๆ ทั้งสลิปการโอน และลบ แอปพลิเคชันออกทันที ซึ่งเหยื่อก็จะไม่รู้ตัว จนกว่าจะไปเช็คยอดเงิน เมื่อเหยื่อกดเข้าเช็คยอดเงินที่อยู่ในแอปธนาคาร ก็จะทราบว่าเงินในแอปธนาคารได้หายไป จึงทำให้เกิดความเสียหายมหาศาล และยังแก้ปัญหาไม่ได้ในขณะนี้ ทำให้เทคโนโลยีจึงมีการถูกพัฒนาอย่างก้าวกระโดด เพื่อให้ง่ายต่อการอำนวยความสะดวกให้มนุษย์ และเทคโนโลยีจึงเป็นช่องทางใหม่ที่ทำให้มิจฉาชีพเข้าถึงเหยื่อได้ง่ายขึ้น และบนโลกออนไลน์ คนไทยมักตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมทางไซเบอร์

Symantec ให้คำจำกัดความของอาชญากรรมไซเบอร์ว่า อาชญากรรมใด ๆ ที่กระทำโดยใช้คอมพิวเตอร์หรือเครือข่ายหรืออุปกรณ์ฮาร์ดแวร์ คอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อาจเป็นตัวแทนของอาชญากรรม ผู้อำนวยการความสะดวกในการก่ออาชญากรรม หรือเป้าหมายของอาชญากรรมอาชญากรรมอาจเกิดขึ้นในคอมพิวเตอร์เพียงอย่างเดียวหรือนอกเหนือจากสถานที่อื่น ๆ (การจัดการกับอาชญากรรมไซเบอร์, ๒๕๖๒)

องค์การพิพิธภัณฑศึกษาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.) ได้ให้ความหมาย Cybercrime หรือ Computer Crime คือ อาชญากรรมไซเบอร์ หรือการกระทำผิดทางคอมพิวเตอร์ หมายถึง การกระทำความผิดทางกฎหมายโดยใช้คอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ที่สามารถเชื่อมต่อ

เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือในการทำลาย แก้ไข หรือขโมยข้อมูลเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายกับองค์กร บริษัท หรือแม้แต่ตัวบุคคลที่เกี่ยวข้อง ทั้งทางตรงและทางอ้อม ตัวอย่างเช่น เจาะเข้าสู่ระบบปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ของเหยื่อผ่านช่องทางอีเมล โดยการส่งอีเมลและแนบไฟล์ที่เป็นมัลแวร์ (Malware) โดยใช้วิธีเขียนอีเมลเชื้อเชิญให้เหยื่อเปิดไฟล์ดังกล่าว หรือการโจมตีระบบฐานข้อมูลขององค์กรด้วยแรนซัมแวร์ (Ransomware) เพื่อเรียกค่าไถ่ข้อมูล เป็นต้น (พิมพ์ผกา ทราวยั่ว, ๒๕๖๔)

เมื่อพูดถึงเหยื่อหรือผู้เสียหาย การศึกษาเรื่องเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victims) ทำได้โดยการทำความเข้าใจวิชาว่าด้วยเหยื่ออาชญากรรม (Victimology) วิชาว่าด้วยเหยื่ออาชญากรรมศึกษาบทบาทของเหยื่อในเหตุการณ์การเกิดอาชญากรรมและยังศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างเหยื่ออาชญากรรมกับระบบงานยุติธรรมทางอาญา

ทฤษฎีการเกิดเหยื่ออาชญากรรม (Theories of Victimization)

ทฤษฎีที่อธิบายการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่สำคัญๆ มีดังต่อไปนี้

๑. ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดประเภทของอาชญากรรม มีที่น่าสนใจคือ

๑.๑ การจัดประเภทของเหยื่อโดยชาฟเฟอร์ (Schafer) เน้นการรับผิดชอบในการเกิดอาชญากรรมของเหยื่อเป็นหลัก แบ่งได้เป็น ๗ ชนิด ดังนี้

ก. เหยื่อที่ไม่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม (Unrelated Victims) หมายถึง บุคคลทั่วไปที่ไม่มีความสัมพันธ์กับอาชญากรรม

ข. เหยื่อที่ทำให้เกิดอาชญากรรม (Provocative Victims) เหยื่อทำบางสิ่งที่ทำให้อาชญากรรมชัดใจ เช่น ดุหมั่นดูแคลน ผิดสัญญา เป็นต้น

ค. เหยื่อที่จุดชนวนให้เกิดอาชญากรรม (Precipitative Victims) มีพฤติกรรมรุนแรงใจให้เกิดการกระทำผิดโดยไม่ตั้งใจ

ง. เหยื่อที่อ่อนแอทางชีวภาพ (Biologically Weak Victims) คือ อ่อนแอทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้ง่ายต่อการถูกทำร้าย เช่น เด็ก คนแก่ ผู้หญิง ผู้ขาดความสามารถ ผู้เจ็บป่วยทางจิต เหยื่อชนิดนี้ควรได้รับการปกป้อง

จ. เหยื่อที่มีความอ่อนแอทางสังคม (Socially Weak Victims) เช่น พวกที่นับถือศาสนาบางนิกาย พวกชนกลุ่มน้อย พวกที่อพยพเข้ามาใหม่ เป็นการง่ายต่อการเอาเปรียบ

ฉ. เหยื่อตนเอง (Self-Victimizing Victims) เป็นทั้งอาชญากรรมและเป็นเหยื่อพร้อมกันได้แก่ผู้ที่กระทำความผิดคดีอาชญากรรม โสเภณี รักร่วมเพศ นักพนัน

ช. เหยื่อการเมือง (Political Victims) คือ ผู้ที่เป็นปฏิปักษ์กันในทางการเมือง การเกิดเป็นเหยื่อก็คือเพราะฝ่ายตรงกันข้ามต่อการทำลายล้าง

๑.๒ การแบ่งเหยื่ออาชญากรรมตามแนวคิดของ เรอริส (Reiss) การแบ่งเหยื่ออาชญากรรมตามแนวคิดนี้เน้นชุมชนเป็นหลัก ไม่เน้นตัวบุคคลเหมือนของชาฟเฟอร์ เรอริส ได้แบ่งไว้ดังนี้

ก. เหยื่ออาชญากรรมที่เป็นบุคคล (Individual Victims)

ข. เหยื่ออาชญากรรมที่เป็นกลุ่ม (Collective Victims)

ค. เหยื่ออาชญากรรมที่เป็นองค์การ (Organization)

- ง. เหยื่ออาชญากรรมที่เป็นรัฐ (The State)
- จ. เหยื่ออาชญากรรมที่เป็นชุมชนตามกฎหมาย (The Legal Community)
- ฉ. เหยื่ออาชญากรรมที่เป็นชุมชนนานาชาติ (International Order)

การแบ่งแบบของเรอีนี มีประโยชน์ทั้งในการศึกษาการตกเป็นเหยื่อส่วนบุคคล ชุมชน และนานาชาติ

๑.๓ การจำแนกประเภทของเหยื่อตามหลักวิชาพระพุทธศาสนา อาศัยหลักเฉพาะตัวของเหยื่อ สามารถแบ่งได้ดังนี้

- ก. เหยื่อที่ยั่วยุให้เกิดอาชญากรรม
- ข. เหยื่อที่ตั้งตนอยู่ในความประมาท
- ค. เหยื่อที่โง่เขลา (อุนิษา เลิศโตมรสกุล, อัณณพ ชูบำรุง, ๒๕๖๑)

๒. การแบ่งประเภทของเหยื่ออาชญากรรม แบ่งตามลักษณะต่าง ๆ ของอาชญากรรม ตามแต่ละมุมมองของแต่ละบุคคล โดยมีลักษณะและประเภทที่แตกต่างกัน ดังนี้

Han Von Henting ได้อาศัยปัจจัยทางจิตสังคมและลักษณะทางกายภาพของเหยื่อเป็นหลักในการกำหนดประเภทของเหยื่ออาชญากรรม เขาได้สุให้เห็นถึงเหยื่อที่เป็นมาโดยกำเนิดกับเหยื่อที่เกิดขึ้นเพราะสังคมเป็นเหตุ โดยได้แยกเหยื่อออกเป็น ๑๓ ประเภท คือ

๒.๑ ผู้เยาว์ (The young) ผู้เยาว์เป็นผู้ที่อ่อนแอและขาดประสบการณ์ ง่ายต่อการถูกทำร้าย ร่างกายยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ความรู้สึกทางศีลธรรมยังมีไม่มากพอ เด็กอาจจะถูกเพื่อทรัพย์สินได้ หากมีการประกันชีวิตไว้การจับตัวเด็กไปเรียกค่าไถ่ก็เป็นความผิดยิ่งกว่านั้นพวกอาชญากรมักจะใช้เด็กช่วยในการประกอบอาชญากรรม หากผู้เยาว์เป็นผู้หญิงด้วยแล้วก็จะตกเป็นเหยื่อในทางเพศอย่างที่ได้พบเห็นกันอยู่ในปัจจุบัน

๒.๒ ผู้หญิง (The Female) ผู้หญิงเป็นประเภทของเหยื่ออาชญากรรมที่มีความอ่อนแออีกพวกหนึ่ง หญิงวัยรุ่นนมากมาต้องตกเป็นเหยื่อของการฆาตกรรมในบางคราว หลังจากถูกกระทำร้ายได้รับทุกข์ทรมานเพราะต้นทุนราคาของอาชญากร ส่วนผู้หญิงแก่ ๆ ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินเพราะอาจจะเป็นคนมั่งคั่งร่ำรวย ผู้เป็นอาชญากรนั้นส่วนมากเป็นผู้ชาย จึงย่อมมีกำลังเหนือกว่าผู้หญิง ยกเว้นความผิดด้านการรักร่วมเพศซึ่งมีอยู่เป็นส่วนน้อย ในกรณีเช่นนี้ภาวะทางกายภาพของผู้หญิงเป็นสิ่งที่กำหนดให้มีการกระทำ ความผิดทางเพศ

๒.๓ คนแก่ (The old) คนแก่มักจะตกเป็นเหยื่อเกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทอง คนแก่อยู่ในช่วงอายุที่ถือครองตำแหน่งต่าง ๆ ไว้มากที่สุดในการสะสมความมั่งคั่งร่ำรวยและการใช้อำนาจเพื่อก่อให้เกิดความมั่งคั่ง แต่คนแก่ก็มีความอ่อนแอในทางราชการ บางทีจิตใจก็อ่อนแอไปด้วย คนอ่อนแอที่มีความมั่งคั่งย่อมล่อแหลมต่ออันตราย เป็นเหยื่อที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการเบียดเบียน ความอ่อนแอของคนแก่ทำให้เกิดความยากลำบากในการหามาตรการพิเศษมาปกป้องคุ้มครอง สิ่งหนึ่งที่จะป้องกันได้ก็คือ การลงโทษอย่างหนักแก่ผู้ที่ทำให้คนแก่ต้องตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

๒.๔ คนที่บกพร่องทางจิตวิกลจริต (The mentally defective and other mentally deranged) คนพวกนี้เป็นกลุ่มใหญ่โตอีกกลุ่มหนึ่งที่น่าจะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมอย่างแท้จริงพวก

วิกัลจริต พวกเป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง พวกติดยาเสพติด พวกเป็นโรคประสาทหรือพวกที่มีจิตบกพร่อง ในลักษณะอื่น ๆ เป็นพวกที่อยู่ในฐานะเป็นเบี้ยล่างของพวกอาชญากร

๒.๕ พวกที่อพยพมาจากที่อื่นๆ (The immigrants) พวกนี้เป็นพวกที่ง่ายแก่การถูกทำร้าย เพราะขาดประสบการณ์ มีความยากจน ปรับตัวในวัฒนธรรมใหม่ได้โดยยาก มีปัญหาเรื่องความสัมพันธ์กับผู้อื่น อาจจะถูกกดขี่จากอาชญากรในรูปแบบต่าง ๆ ได้

๒.๖ พวกชนกลุ่มน้อย (The minorities) ชนกลุ่มน้อยก็มีฐานะแบบเดียวกันกับผู้ที่ย้ายเข้ามาใหม่ ได้รับความไม่เท่าเทียมกันกับประชาชนส่วนใหญ่ทั้งในแง่กฎหมายและในแง่ความเป็นจริงโอกาสที่จะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมก็มีมากขึ้น

๒.๗ พวกที่เป็นคนโง่โดยกำเนิด (The dull normals) คนพวกนี้เกิดมาเพื่อเป็นเหยื่ออาชญากรรมโดยแท้ เหตุผลมีว่าการที่คนหลงกลผู้อื่นจนประสบผลสำเร็จนั้นเชื่อว่าเขาจะเป็นคนฉลาดที่หาไม่ แต่เป็นเพราะความโง่งมของเหยื่อของเขาต่างหาก พฤติกรรมของคนโง่โดยกำเนิดนั้นมีความคล้ายคลึงกับพฤติกรรมของพวกที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ และพวกชนกลุ่มน้อยนั่นเองเราอาจจะจัดคน ๓ พวกนี้ไว้เป็นประเภทเดียวกันก็ได้

๒.๘ พวกที่มีใจหดหู่ (The depressed) คนพวกนี้ต้องตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเพราะภาวะทางจิตใจ ทศนคติของคนหดหู่ นั้นมักจะเฉยเมยและยอมจำนน ขาดคุณสมบัติในการต่อสู้ขาดการต่อต้าน จึงเปิดโอกาสให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ คนหดหู่ นั้นมักจะอ่อนแอทั้งในแง่ร่างกายและในแง่จิตใจ และนี่คือเหตุที่อาจจะทำให้ตกเป็นเหยื่อได้

๒.๙ พวกโลก (The acquisitive) คนพวกนี้จัดเป็นเหยื่ออาชญากรรมชั้นเลิศอีกพวกหนึ่ง ความโลภนั้นอาจจะทำให้เกิดอาชญากรรมและอาจจะทำให้เป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ด้วย พวกกองการค้าอาชญากรรม พวกข่มขู่เอาเงิน พวกนักการพนัน พวกต้มตุ๋น และคนชั่วประเภทอื่น ๑ ฉกฉวยประโยชน์จากความโลภของเหยื่อนั่นเอง เราอาจจะพบคนโลกที่ตกเป็นเหยื่อได้ในทุกชนชั้นของสังคม

๒.๑๐ พวกเสเพล (The wanton) คนพวกนี้นับเป็นเหยื่ออาชญากรรมอีกพวกหนึ่ง แต่ก็ไม่อาจจะให้เหตุผลได้ชัดเจนดีนัก ไม่ว่าจะมองในแง่กฎหมายหรือในแง่ประเพณีของสังคม

๒.๑๑ พวกโดดเดี่ยวและพวกอกหัก (The lonely and the broken heart) การตกเป็นเหยื่อของคนพวกนี้มีได้เป็นเพื่อเงินทอง แต่เพื่อความสุขและการเป็นเพื่อนร่วมทาง คนพวกนี้นอกจากจะเป็นเหยื่อของฆาตกรรมแล้วยังจะตกเป็นเหยื่อของการโจรกรรม การฉ้อโกง และการข่มขู่เอาเงินอีกด้วย

๒.๑๒ พวกที่ตกอยู่ในความทุกข์ทรมาน (The tormentor) ลักษณะของเหยื่ออาชญากรรมประเภทนี้ก็คือ การขาดความมีไหวพริบอย่างคนธรรมดาสามัญ เป็นพวกที่ทำให้สถานการณ์ตึงเครียดได้ ต้องตกเป็นเหยื่อในบรรยากาศของความตึงเครียดที่เขาก่อขึ้นด้วยตนเอง

๒.๑๓ พวกที่ถูกตัดโอกาส ถูกละเลย และต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีของตนเอง (The blocked exempted and fighting) เหยื่อที่ถูกตัดโอกาสก็คือบุคคลซึ่งอยู่ในสถานการณ์ที่ประสบความสูญเสีย ไม่อาจจะดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ต่อเช่น นายธนาคารที่เงินขาดมือก็หาทางโกงเงินเพื่อจะช่วยเหลือตัวเอง เหยื่อประเภทนี้จึงไม่่ง่ายที่จะตกเป็นเบี้ยล่างของผู้อื่นปลอดภัย อาชญากรรมประเภทรุนแรงบางอย่างนั้น เหยื่ออาชญากรรมอาจจะหันกลับมาต่อสู้ความจริงแล้วเหยื่อที่ต่อสู้กลับนี้น่าจะตัดออกจาก

ประเภทของเหยื่อได้เพราะการต่อสู้กลับ หมายถึง การต่อต้านหรือการขัดขึ้น เหยื่อประเภทนี้จึงไม่น่าจัดเข้าประเภทใดได้ (กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, ๒๕๖๓)

๓. เหยื่อกับการเข้าถึงทางเทคโนโลยี

ปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างแพร่หลาย เช่น คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก แท็บเล็ต และสมาร์ตโฟน เป็นต้น ซึ่งเสมือนเป็นปัจจัยหนึ่งในการดำรงชีวิตของสังคมในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการนำมาใช้ในด้านการศึกษา การทำงาน และการสร้างความความมั่นคง เทคโนโลยีจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตของสังคม ด้วยเหตุนี้เอง เมื่อมีการนำเทคโนโลยีมาใช้อำนวยความสะดวกมากขึ้น จึงเป็นช่องทางที่ทำให้มีฉ้อโกงเข้าถึงเหยื่อได้ง่ายขึ้น และเป็นช่องทางหนึ่งที่มีฉ้อโกงเลือกใช้ในการก่ออาชญากรรม และเมื่อมีการใช้งานของผู้คนมากขึ้น ก็จะมีช่องทางของประชาชนที่รู้ไม่เท่าทันเทคโนโลยี จึงตกเป็นเหยื่อให้กับอาชญากรได้ง่าย

๔. การขยายตัวของอาชญากรรมไซเบอร์

การขยายตัวของอาชญากรรมไซเบอร์นับแต่การระบาดของโควิด-๑๙ ที่เริ่มมาตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. ๒๕๖๒ และกระจายตัวไปอย่างรวดเร็วทั่วโลกจนถึงปัจจุบัน ณ ช่วงเวลานั้นได้สร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิต และเศรษฐกิจของประชากรทุกพื้นที่เป็นอย่างมาก ทำให้รัฐบาลแต่ละประเทศจำเป็นต้องออกมาตรการปิดเมืองมารับมือ และป้องกันการแพร่ระบาด ให้ชะลอตัวลงโดยมุ่งเน้นไปที่การเว้นระยะห่างทางสังคม การสั่งงดเว้นการออกจากบ้าน การปรับเปลี่ยนให้ทำงานอยู่กับบ้าน แทนการจำกัดการเดินทางข้ามเขต การงดการเดินทางข้ามประเทศ การสั่งปิดสถานที่สาธารณะ และสถานประกอบการ ที่เสี่ยงต่อการแพร่กระจายเชื้อโรค ดังนั้น ประชาชนจึงอยู่อาศัยอยู่กับบ้าน และต้องพึ่งพาอินเทอร์เน็ตมากขึ้น เพื่อการทำงานและการสนทนา การลดความเครียด และกลุ่มอุตสาหกรรมและธุรกิจ ที่ต้องใช้ระบบคอมพิวเตอร์ในการดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลการเงินที่มีความอ่อนไหวสูงเมื่อมีการใช้อินเทอร์เน็ตที่สูงขึ้น โอกาสในการประสบกับอาชญากรรมไซเบอร์ย่อมสูงขึ้นสูงไปด้วย

ทั้งนี้เหยื่อขององค์กรอาชญากรรมทางไซเบอร์ ในช่วงระบาดของโควิด-๑๙ มักเป็นกลุ่มเสี่ยงที่ขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้คอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตที่สามารถถูกหลอก หรือตกเป็นเหยื่อได้ง่ายซึ่งสามารถตกเป็นเหยื่อได้ทุกเพศทุกวัย เพราะแต่ละวัยมีความรู้ด้านเทคโนโลยีที่แตกต่างกันโดยเฉพาะในเด็ก เยาวชนและผู้สูงอายุที่ใช้อินเทอร์เน็ตกันมากขึ้นเพื่อเรียนหรือเพื่อติดต่อครอบครัว (ฐกฤต แก้วทับทิม, ๒๕๖๑,)

การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และการเชื่อมโยงสื่อสังคมออนไลน์ ต่าง ๆ บนโลกโซเซียลมีเดีย ทั้งในด้านการศึกษา การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ กับบุคคลอื่น ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ บนเทคโนโลยีเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น การติดต่อสื่อสาร มักจะเกิดขึ้นได้ง่ายดาย โดยไม่ต้องรู้จักกันแบบศึกษาพฤติกรรม หรือได้รู้จักกันแบบพบปะหน้าตาเหมือนในอดีต การซื้อขายโดยผ่านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์หรือสมาร์ตโฟนมันง่ายขึ้นแค่เพียงใช้การกดสั่งซื้อสินค้าที่เราต้องการหรือแม้แต่การขอเป็นเพื่อนเพียงแค่ดูสิ่งที่นำเสนอหรือประวัติในสิ่งที่เรา

สนใจเทคโนโลยีที่สามารถที่จะอำนวยความสะดวกให้ได้อย่างรวดเร็วเพราะมนุษย์ต้องการความสะดวก รวดเร็วในการดำเนินการต่างๆ

ความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการลำดับต่ำสุดและเป็นพื้นฐานของชีวิต ได้แก่ ความต้องการเพื่อตอบสนองความหิว ความกระหาย ความต้องการเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เรียกว่าง่าย ๆ ก็คือ ปัจจัยสี่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่พักอาศัย รวมถึงสิ่งที่ทำให้การดำรงชีวิตสะดวกสบาย นั่นเอง (ธนัชพร สุทธิคันสนีย์, ๒๕๖๑)

๕. อาชญากรรมไซเบอร์ที่คนไทยตกเป็นเหยื่อ เป็นจำนวนมาก ดังนี้

๕.๑ การหลอกลวงผ่านอีเมล (Email scam) SMS หรือ Email ปลอมที่ทุกคนรู้จักกัน มักจะอ้างว่ายินดีด้วยคุณถูกรางวัล..... หรือคุณได้รับเงินจาก.... และเชิญชวนทำงาน เพียงกดที่ลิงก์นี้ สิ่งที่มีฉ้อฉลต้องการคือให้เหยื่อเข้าไปกรอกข้อมูลในหน้าเว็บไซต์ปลอมที่ถูกสร้างเอาไว้

๕.๒ การหลอกลวงขายสินค้า (Sales scam) การโดนโกงจากการซื้อขายสินค้าออนไลน์ พบเห็นได้บ่อยในลักษณะการหลอกขายสินค้าให้โอนเงินแต่ไม่ส่งสินค้า สินค้าไม่ตรงปกส่งอีกอย่างส่งอีกอย่างมา และสินค้าไม่ได้มาตรฐานหรือได้สินค้าของปลอม ที่อ้างว่าลดราคาขายถูกกว่าท้องตลาดทั่วไป

๕.๓ การหลอกรักออนไลน์ (Romance Scam) มาหลอกให้รัก มาหลอกให้หลง และจากไป มีฉ้อฉลเหล่านี้มักจะสร้างโปรไฟล์ที่ดี หล่อ สวย มีฐานะ ดูน่าเชื่อถือ เข้ามาพูดคุย ตีสันทสนมสนานสัมพันธ์ เมื่อเหยื่อหลงรัก หลงเชื่อใจจนขาดสติ จะให้โอนเงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ให้มีฉ้อฉล และบางรายถูกหลอกใช้ขนส่งยาเสพติดหรือสิ่งผิดกฎหมายก็มีให้เห็นด้วยเช่นกัน

๕.๔ การหลอกรักลงทุน (Hybrid Scam) มีฉ้อฉลพวกนี้ จะคล้ายกับการ Romance Scam แต่จะใช้ความโลภของเหยื่อมาหลอกลวง ยิ่งโลภมากยิ่งเสียเงินมาก โดยสร้างโปรไฟล์ปลอมเป็นนักลงทุน มีทรัพย์สินจำนวนมาก จากนั้นส่งข้อความถึงเหยื่อเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในเชิงธุรกิจ หลอกให้เกิดความโลภอ้างว่ามีช่องทางการลงทุนที่ได้รับผลตอบแทนสูง ถ้าเหยื่อไม่ได้เอะใจ เกิดโลภขึ้นมาอยากรวยทางลัดโดยไม่ศึกษาให้ดี จะถูกหลอกให้ลงทุนเรื่อย ๆ เพิ่มเงินเข้าไปทีละนิด โดยใช้แอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ลงทุนปลอมที่มีฉ้อฉลสร้างขึ้น และบทสรุปของเรื่องนี้ก็จะเจ็บหนักถูกเข็ดเงินหนีหายไป

๕.๕ การหลอกลวงด้วยการโทรศัพท์โดยแก๊งคอลเซ็นเตอร์ (Vishing Phishing) รูปแบบนี้พบเห็นได้บ่อย และยังคงมีคนหลงเชื่อเป็นประจำ โดยแก๊งคอลเซ็นเตอร์พวกนี้จะพยายามสร้างสถานการณ์ เล่นกับความกลัวให้เหยื่อตกใจ มักจะอ้างว่าเป็นเจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานต่างๆ อ้างว่าเหยื่อมีส่วนร่วมกับสิ่งผิดกฎหมาย บัญชีธนาคารถูกใช้ฝากเงินหรือตรวจพบสิ่งของผิดกฎหมาย จากบริการขนส่ง พอเหยื่อกลัวและตกใจจนขาดสติก็จะให้บอกข้อมูลส่วนตัวหรือให้โอนเงินเพื่อความสุจริต

๕.๖ การหลอกให้ลงทุนแชร์ลูกโซ่ (Ponzi scheme) ขบวนการแชร์ลูกโซ่มีการพัฒนาให้ทันสมัย และทำให้ดูน่าเชื่อถือมากขึ้น มาทั้งในรูปแบบของแอปพลิเคชัน หรือเว็บไซต์ มักจะหลอกชักชวน ให้ร่วมลงทุน มักอ้างว่าถ้าคุณลงทุนกับเราจะมีผลกำไรตอบแทนที่สูงในระยะเวลานั้นๆ โดย

ช่วงแรก จะได้รับเงินจากการลงทุนจริง แต่เมื่อมีเหยื่อหลงกลร่วมลงทุนขยายเครือข่ายมากขึ้น สุดท้ายก็ไม่ได้รับผลตอบแทนตามที่อ้างไว้ และหนีหายไปพร้อมกับเงินที่ลงทุน (ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย, ๒๐๒๒)

ในขณะที่ คณะทำงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันภัยอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้เตือนภัย ๘ กลุ่มกลโกงที่คนร้ายใช้จุดอ่อนของเหยื่อเพื่อหลอกหลวงมีดังนี้

๑. ระวังถูกหลอกซื้อของออนไลน์
๒. ระวังถูกหลอกให้กลัวว่าทำความผิด
๓. ระวังถูกหลอกให้โหลดแอปพลิเคชันควบคุมโทรศัพท์
๔. ระวังถูกหลอกลงทุนออนไลน์
๕. ระวังถูกหลอกทำงานออนไลน์
๖. ระวังถูกหลอกรักแล้วลงทุน
๗. ระวังถูกหลอกกู้เงินแต่เสียเงิน
๘. ระวังรับจ้างเปิดบัญชีม้า (คณะทำงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันภัยอาชญากรรมทางเทคโนโลยี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, ๒๕๖๖)

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าหลายหน่วยงานได้ออกมาเตือนภัย ประเภทอาชญากรรมทางเทคโนโลยี หรือกลโกงต่าง ๆ ของมิจฉาชีพ หรือบางหน่วยงาน อาจะจัดประเภทอาชญากรรมทางเทคโนโลยีละเอียดลึกลงไปอีก

นับตั้งแต่ที่มีระบบแจ้งความออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ www.thaipoliceonline.com ข้อมูลวันที่ ๑ มี.ค. ๒๕๖๕ – ๓๑ พ.ค. ๒๕๖๖ พบการร้องทุกข์หรือแจ้งเบาะแสที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดทางออนไลน์ ๒๗๐,๓๐๖ เรื่องจากทั้งหมด ๒๙๖,๒๔๓ เรื่องแสดงให้เห็นว่ามีคนไทยที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางไซเบอร์มากขึ้นแม้ว่าจะมีการประชาสัมพันธ์เตือนภัยกลโกงของมิจฉาชีพจากหลายหน่วยงานและรวมถึงหน่วยงานที่ลูกอาชญากรใช้ในการแอบอ้างหลอกเหยื่อแล้วก็ตาม (เจษฎา บุรินทร์สุชาติ, ๒๕๖๖)

บทสรุป

จากที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่า การตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมทางไซเบอร์ ทุกคนสามารถจะตกเป็นเหยื่อได้ทุกคนถ้ามีการใช้เทคโนโลยีในการดำรงชีพหรือใช้ในการทำงาน มิจฉาชีพไม่เคยเลือกกลุ่มของเหยื่อตามที่กล่าวมาข้างต้น และที่ผ่านมามีมิจฉาชีพอาจมีข้อมูลของเหยื่อ ซึ่งในปัจจุบันข้อมูลของเหยื่อนั้นสามารถหาได้ในระบบเทคโนโลยีเช่นเดียวกัน และเคยเป็นข่าวมาแล้วว่ามี การซื้อขายข้อมูลหรือมีการเจาะข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการกระทำความผิดหรือแม้แต่การโทรหาเหยื่อ มิจฉาชีพสามารถรู้ได้อย่างไรว่าเป็นเบอร์ของใคร นั้นหมายความว่าข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นความลับก็

ไม่ได้เป็นความลับอีกต่อไป อาจเป็นเพราะการพัฒนาทางเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีการเชื่อมต่อเป็นเครือข่ายด้วยระบบอินเทอร์เน็ต

อาชญากรรมประเภทนี้เป็นอาชญากรรมที่มองไม่เห็นเหมือนอาชญากรรมพื้นฐาน เพราะคนที่กระทำความผิดอาชญากรรมทางไซเบอร์ไม่ได้อยู่ที่เดียวกันกับเหยื่อ และในหลาย ๆ ครั้งในการตรวจสอบของหน่วยงานของรัฐปรากฏว่าผู้ที่กระทำความผิดอยู่ต่างประเทศ ซึ่งยากแก่การจับกุม ในการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์นั้น มีหลายหน่วยงานได้ออกมาให้ความรู้ และประชาสัมพันธ์ให้รู้ทันกลโกงภัยอาชญากรรมทางไซเบอร์ แต่ก็ยังมีคนที่ตกเป็นเหยื่ออยู่เนื่อง ๆ ในมุมมองของผู้เขียน การป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์อยากให้ทุกคนมีความรู้ทางด้านเทคโนโลยี ด้วยการเริ่มต้นจากที่บ้าน เพราะหลาย ๆ ครอบครัวมีเครื่องมืออุปกรณ์สื่อสาร เช่น สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ เข้ามามีส่วนร่วมในการใช้ชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านการทำงาน การศึกษา การสื่อสาร และเพื่อบันเทิง จำเป็นอย่างยิ่งที่เราทุกคนต้องมีการบอกกล่าว พูดคุยกันกับสมาชิกในครอบครัว ถึงเรื่องภัยทางโลกไซเบอร์ ในสถานศึกษาต้องให้ความรู้แบบยั่งยืน หมายความว่าสถานศึกษาต้องให้ความรู้แบบต่อเนื่อง สอนให้รู้ถึงการใช้เทคโนโลยีอย่างไรให้มีความปลอดภัย เพราะอาชญากรรมนั้นมีการพัฒนาการ ในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกระทำความผิดอยู่ตลอด รวมถึงตัวผู้ใช้เทคโนโลยีเอง สำคัญที่สุดต้องเรียนรู้เรื่องภัยจากอาชญากรรมทางไซเบอร์ และมีสติในการใช้งานในเครื่องมือสื่อสารต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน เมื่อมีการใช้ระบบอินเทอร์เน็ต การที่จะกดรับข้อมูล หรือจะทำธุรกรรมใด ๆ ควรที่จะตรวจสอบให้ถี่ถ้วน และควรยับยั้งชั่งใจในการตัดสินใจว่าจะเป็นการกดยืนยันธุรกรรม หรือยืนยันข้อมูลใด ๆ และศึกษาข้อมูลให้ละเอียดก่อน หรือสอบถามหน่วยงานที่มีฉฉาชีพชอบอ้าง และใช้ข่มขู่เหยื่อว่าหน่วยงานเหล่านั้นมีการปฏิบัติตามที่มีฉฉาชีพกล่าวอ้างหรือไม่ และเมื่อตัวผู้ใช้มีความรู้ในเรื่องกลโกงนั้นแล้ว ควรที่จะเป็นกระบอกเสียงในการบอกต่อ และให้ความรู้จากประสบการณ์แก่คนใกล้ตัว เพื่อที่จะได้รู้ทันกลโกงของมีฉฉาชีพ และไม่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมทางไซเบอร์ได้อีก

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรม. ตำราเรียน หลักสูตรนักเรียนนายสิบตำรวจ
หมวดวิชา การป้องกันปราบปรามอาชญากรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ,
(ฉบับปรับปรุง ๒๕๖๓).

อุนิษา เลิศโตมรสกุล, อัญญา ชูบำรุง. อาชญากรรม และอาชญาวิทยา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (ฉบับเพิ่มเติม ๒๕๖๑).

Website

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. ๒๕๖๕. ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย.
[Online]. Available : <https://www.antifakenewscenter.com> ๑๖ กรกฎาคม
๒๕๖๖.

เจษฎา บุรินทร์สุชาติ. ๒๕๖๖. กลโกงที่คนร้ายใช้จุดอ่อนของเหยื่อเพื่อหลอกลวง.
[Online]. Available : <https://pctpr.police.go.th/news.php> ๒๕๖๖. ๗ กรกฎาคม
๒๕๖๖.

ฐกฤต แก้วทับทิม. ๒๕๖๑. การขยายตัวขององค์กรอาชญากรรมไซเบอร์ในช่วงการระบาดของ
โควิด วราสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์. [Online]. Available :
<https://tci-thaijo.org>. ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๖.

ธนัชพร สุทธิสันสนีย์. ๒๕๖๑. ทฤษฎีมาสโลว์ ลำดับชั้นความต้องการ Maslow's hierarchy
of needs. [Online]. Available : [https://thewisdom.co/content/maslows-
hierarchy-of-needs](https://thewisdom.co/content/maslows-hierarchy-of-needs). ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๖.

พิมพ์ผกา ทรายข้าว. ๒๕๖๔. องค์กรพิพิธภัณฑศึกษาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.) ให้ความหมาย
Cybercrime หรือ Computer Crime. [Online]. Available :
<https://www.nsm.or.th/nsm/th>. ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๖.

Symantec. ๒๕๖๒. การจัดการกับอาชญากรรมไซเบอร์. [Online]. Available
: <http://www.orionforensics.com/th>. ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๖.